

ЛІТЕРАТУРА

1. Вагимов Э. К. Проблема социальной справедливости, равенства и неравенства людей, их нищеты и бедности / Э. К. Вагимов // Вызовы современности и ответственность философа : материалы «Круглого стола», посвящ. всемир. Дню философии / Кыргыз.-Рос. Славян. ун-т ; под общ. ред. И. И. Ивановой. – Бишкек, 2003. – С. 43–53.
2. Виноградов П. Г. Очерки по теории права / П. Г. Виноградов. – СПб., 1915. – 231 с.
3. Вязов А. Л. Принцип справедливости в современном российском праве и правоприменении (теоретико-правовое исследование) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / А. Л. Вязов. – М., 2001. – 155 с.
4. Арендаренко А. В. К вопросу о месте и роли принципа социальной справедливости в системе принципов российского права [Электронный ресурс] / А. В. Арендаренко // Право и жизнь. – 2009. – №133 (7). – Режим доступа: <http://www.law-n-life.ru/arch/133/133-2.doc>.
5. Харт Х. Л. А. Концепция права : скороч. пер. / Х. Л. А. Харт. – К. : Сфера, 1998. – 231 с.
6. Иванова С. А. Принцип справедливости в гражданском праве России : дис. ... д-ра юрид. наук / С. А. Иванова. – М., 2006. – 415 с.
7. Зелениця І. М. Теоретико-правові засади реалізації концепції справедливості в правовій системі [Електронний ресурс] / І. М. Зелениця. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer29/1238.pdf>.
8. Рабінович П. М. Верховенство права в інтерпретації Конституційного Суду України [Електронний ресурс] / П. М. Рабінович. – Режим доступу: <http://www.yurincom.kiev.ua/uvu/>.
9. Кант И. Сочинения / И. Кант. – М., 1964. – Т. 2. – 312 с.

Жигалкін Іван Павлович – к. ю. н., суддя господарського суду Харківської області

Ю. Ю. Івчук

ОХОРОНА ПРАЦІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У своєму дослідженні автор проводить детальний аналіз сучасного законодавства України у сфері охорони праці. Окрім того, відзначені суттєві недоліки окресленої галузі. На підставі проведеного дослідження автор пропонує внести відповідні зміни до законодавства задля забезпечення належних і безпечних умов праці.

Ключові слова: *праця, працівник, роботодавець, охорона праці, Державна інспекція з питань праці.*

Одним із пріоритетних напрямів державної політики України є забезпечення умов роботи, які відповідають вимогам норм безпеки. Сучасний етап економічного розвитку нашої країни характеризується активізацією процесів реформування соціально-економічних і суспільно-політичних відносин. На сьогодні в Україні відбувається реформування командно-планових централізованих методів управління та перехід до економічних форм господарювання, які притаманні державам з соціально-ринковою моделлю управління. Суттєву увагу в цьому питанні приділено саме реформуванню та забезпеченню інституту охорони праці.

В науковій літературі поняття охорони праці традиційно розглядається у вузькому і широкому розумінні.

Охороною праці в широкому розумінні є сукупність приналежних до різних інститутів трудового права норм, які стосуються комплексу питань застосування праці й створення сприятливих і безпечних умов праці залежно від сфери економічної діяльності.

У вузькому розумінні охорона праці є самостійним інститутом трудового права, невід'ємним елементом даної галузі права.

В той же час законодавство про охорону праці являє собою величезну систему нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини з приводу реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці.

Основним з цього переліку нормативних актів є закон України «Про охорону праці» [1], який визначає основні положення щодо реалізації закріплених Конституцією України прав працівників на охорону життя і здоров'я в процесі здійснення трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці. Він також регламентує відносини між власником підприємства і найманим працівником з питань гігієни праці, безпеки та виробничого середовища, а також встановлює єдиний порядок здійснення охорони праці.

Зазначений закон визначає, що охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. В цьому законі встановлені і закріплені права працівників на належні, безпечні і здорові умови праці. Наприклад, працівник має

право на розірвання трудового договору за власним бажанням, якщо роботодавець не дотримується положень колективного договору щодо охорони праці. У тому числі працівник може відмовитися від дорученої йому роботи, коли виникла виробнича ситуація, яка створює загрозу для життя і здоров'я людей, для виробничої або навколишнього середовища. Обов'язки щодо створення і дотримання умов охорони праці лягають на роботодавця.

Проте не зважаючи на наявність значної кількості нормативно-правових актів та нагальності дослідження окресленого інституту, і досі залишається значна кількість проблем, які потребують вирішення. Досліджуючи проблемні питання галузі охорони праці, потрібно сказати, що поряд з вимогами, щодо забезпечення функціонування системи управління охорони праці на підприємстві, відсутні вимоги планування роботи з охорони праці на підприємстві. Забезпечення системи управління охороною праці необхідно для того, щоб власник або уповноважений ним орган мав змогу вести облік поточних показників безпеки, розробляти поточне і перспективне планування діяльності з охорони праці, поряд з профспілками брати участь у реалізації програми щодо поліпшення безпеки і гігієни праці, а також здійснювати контроль вищезазначених заходів. В процесі виконання господарської діяльності не поодинокі випадки, коли на підприємствах, установах, організаціях не дотримуються передбачені законом вимоги, які повинні бути контрольовані роботодавцем.

Так, П. О. Ізуїта пропонує доповнити Закон України «Про охорону праці» законодавчо затвердженою вимогою щодо єдиної письмової форми інформування працівників при прийнятті на роботу про місце роботи, про посади, характер і категорії роботи, які вони повинні виконувати; однак, у чому полягатиме ця робота, як це зазначено в ст. ст. 2 і 4 Директиви №91/533/ЄЕС «Щодо зобов'язання роботодавця повідомляти працівників про умови, які застосовуються при укладенні угод працевлаштування або до трудових відносин» [2, с. 259]. У Законі України «Про охорону праці» 5 ст. зазначено, що під час укладення трудового договору роботодавець повинен проінформувати працівника під розписку про умови праці та про наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки та їх вплив на здоров'я, а також права працівника на пільги і компенсації за роботу

в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору, при цьому форму інформування конкретно не визначено.

Непоодинокі випадки коли на підприємствах не діє ні нормативне, ні кадрове, ні фінансове забезпечення охорони праці. Належна робота служб з охорони праці на підприємствах є скоріше винятком, ніж нормою. Діє принцип зворотної дії – повне ігнорування питань охорони праці, гігієни та безпечних умов праці.

Інша проблема полягає у відсутності зацікавленості у роботодавця щодо впровадження безпечних умов праці на виробництві, оскільки така діяльність не завжди співвідноситься з економічними показниками. Роботодавці не бачать сенсу вкладати кошти в переобладнання робочих місць відповідно до вимог охорони праці, оскільки це призводить до зменшення прибутку підприємства. Вихід з цієї ситуації можливий лише у випадку зміни політики держави, що спрямована на підвищення зацікавленості роботодавця у створенні безпечних робочих місць (наприклад пільговий режим оподаткування).

Серед суттєвих недоліків українського законодавства про охорону праці слід відзначити наявність великої кількості нормативних актів, які дублюють один одного, і акти, які прийняті ще в радянський період, які в силу певних обставин не відповідають сучасним вимогам охорони праці. Прикладом можуть бути діючі «Правила про умови праці вантажників при вантажно-розвантажувальних роботах», які затверджені Народним Комісаріатом Праці СРСР з 20.09.1931 року № 254.

На сьогоднішній день в Україні існує безліч органів, до компетенції яких належить контроль та дотримання законодавства з питань охорони праці. Серед них виділяють Державну інспекцію з питань праці, яка створена Указом Президента України про «Положення Про Державну інспекцію України з питань праці», та Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки, затвердженої Указом Президента України про «Положення Про Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України».

Державна інспекція з питань праці забезпечує реалізацію державної політики з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності,

у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, на випадок безробіття в частині нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб [3].

Основними завданнями Державної інспекції праці є реалізація державної політики з питань державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, реалізація державної політики з питань державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про зайнятість населення та реалізації державної політики з питань нагляду за додержанням законодавства про загальнообов'язкове державне страхування.

Проаналізувавши положення про Державну інспекцію з питань праці слід зазначити, що даний орган є органом загальної компетенції з широким колом повноважень, що значно ускладнює здійснення ним його наглядових функцій.

Органом спеціальної компетенції по відношенню до Державної інспекції з питань праці є Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки, що згідно з положенням «Про Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України забезпечує реалізацію державної політики з промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду, охорони надр та державного регулювання у сфері безпечного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення [4].

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що питання охорони праці є актуальним і відкритим сьогодні. Тому необхідно приділяти як можна більше уваги як науковців, так і власникам підприємств, робітників до питання забезпечення належних здорових і безпечних умов праці. Це повинно бути реалізовано в таких напрямках діяльності як: приведення у відповідність актів національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів, усунення дублювання повноважень органів державної влади в сфері додержання законодавства про охорону праці, розробки ефективної та дієвої системи управління охорони праці на підприємстві, удосконалення діяльності органів громадського управління, а саме технічних інспекцій профспілок, виникненню зацікавленості, ініціативності у роботодавця щодо створення безпечних умов праці на виробництві. Всі ці заходи сприятимуть покращенню ситуації у сфері

охорони праці та будуть запобігати та попереджувати виникнення травматизму на підприємствах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про охорону праці : Закон України від 14 жовт. 1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.
2. Ізуїта П. О. Основні напрями удосконалення правового регулювання охорони праці в умовах ринкової економіки / П. О. Ізуїта // Юрид. вісн. Причорномор'я. – 2011. – № 1 (1). – С. 255–267.
3. Про Положення про Державну інспекцію України з питань праці : Указ Президента України // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 29. – С. 46. – Ст. 1224.
4. Про Положення про Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України : Указ Президента України // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 29. – С. 169. – Ст. 1241.

*Івчук Юлія Юріївна – к. ю. н., доцент, доцент кафедри правознавства
Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля*

Г. С. Іванова

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ ПІД ЧАС ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У своєму дослідженні автором проаналізований сучасний механізм притягнення працівника прокуратури України до дисциплінарної відповідальності. Окрему увагу автор приділив механізму та гарантіям забезпечення прав працівників при дисциплінарному провадженні. Обґрунтоване правове положення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

Ключові слова: *працівник прокуратури, Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія, Вища рада юстиції, дисциплінарне провадження, дисциплінарна відповідальність.*

На сьогодні прокуратура виконує доволі змішану роль, виконуючи функції підтримки як державного обвинувачення в суді, так і, нагляду та контролю за додержанням законів. Величезні повноваження в сфері кримінального переслідування, можливість втручання в бізнес діяльність та в судові процеси між приватними особами, а також великий арсенал видів тиску на судову владу.